Evaluatie preventiearrangementen jeugdhulpbeleid
Najaar 2020

Aanleiding

Medio 2017 is regionaal besloten om te investeren in preventie. Eerder al waren zogenaamde preventiearrangementen vastgesteld waarin de meest voorkomende opvoed- en opgroeiproblematieken en beschikbare interventies staan beschreven. Hierbij is uitgegaan van de door het Nederlands Jeugdinstituut ontwikkelde interventiematrix.
Regionaal zijn een aantal interventies gekozen die de meeste preventieve winst opleveren (zie bijlage 1). Besloten is vervolgens om regionaal te starten met Voorzorg, Moeders Informeren Moeders en Houvast. Daarnaast hebben de gemeenten in Midden-Limburg geprobeerd te bevorderen dat het onderwijs (zowel primair als voortgezet) gebruik gaat maken van effectief bewezen programma's voor sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. Ook is eenmalig budget beschikbaar gesteld voor een bewustwordingscampagne in het kader van het project "Maak jij het verschil voor een kind?". Hierna wordt de preventieve inzet geëvalueerd. Deze notitie bouwt voort op de in 2019 opgestelde tussentijdse rapportage en geeft aanbevelingen voor het regionale preventieaanbod vanaf 2021.
Overigens vinden er in de gemeenten Leudal, Nederweert en Weert meer activiteiten plaats die een preventieve werking hebben en een positieve bijdrage leveren aan een optimale ontwikkeling van kinderen naar volwassenheid. Hierbij gaat om heel uiteenlopende zaken zoals de inzet van combinatiefunctionarissen op scholen, ondersteuning van kinderen en ouders die te maken hebben met echtscheiding (KIES), taalcoaching op maat, maar ook de preventieactiviteiten van bijvoorbeeld het Centrum voor Jeugd en Gezin. Deze notitie beperkt zich tot de vanaf 2018 regionaal ingezette extra preventieve jeugdinterventies.

Wat was het doel van de extra preventieve inzet?

Doel van de inzet van extra preventieve interventies is het bevorderen van het positief opvoeden en opgroeien van de jeugdigen in onze regio. Door zo vroeg mogelijk in het leven van kinderen eventuele opvoedrisico's te vermijden worden mogelijke problemen voorkomen of verzacht. Uiteindelijk wordt hiervan ook effect verwacht op de (zwaarte van de) later in het leven van een kind in te zetten zorg of ondersteuning. Bewust is in 2017 gekozen voor vroege interventies in het leven van een kind die zich richten op het voorkomen van meerdere problematieken tegelijkertijd, omdat deze de meeste winst in de toekomst geven.

Hoe meten we het bereikte resultaat?

Investeren in preventie loont zich vaak pas later. Het is lastig om het effect te meten van de in 2018 gestarte acties. Bovendien is het effect van bepaalde preventieactiviteiten vaak niet een-op-een toe te schrijven aan de specifieke preventieve inzet. Het inzetten van effectief bewezen interventies lost deze 'onmeetbaarheid' in feite op, doordat bekend is dat de interventies bewezen effect hebben.
Onderstaande evaluatie richt zich tot het meten van het bereik van de preventieve interventies (aantallen deelnemers, uitval, geslaagde matches, bijeenkomsten). Daarnaast wordt – gebaseerd op informatie van de uitvoerders van de activiteiten – beoordeeld of de preventiemaatregelen tot nu toe meerwaarde hebben gehad in de regio of lokaal. Daar waar de interventies als breed gedragen en succesvol worden beschouwd en ook bijdragen aan het gedachtengoed van positieve gezondheid is voortzetting van belang. Op basis hiervan worden aanbevelingen gedaan voor de periode vanaf 2021.

Wat zijn de meest voorkomende problematieken?

Het CJG brengt regelmatig in beeld wat de meest voorkomende problematieken zijn. Regionaal richten ede vragen aan het CJG zich op:
- Ontwikkeling (sociaal-emotioneel/ lichamelijk): 39%
- Opvoeding: 19%
- Echtscheidingsproblematiek: 12%
- Onderwijsvraagstukken: 8%
- Psychiatrische problematiek/ ontwikkelingsstoornissen kind: 6%

Welke preventieve activiteiten zijn extra ingezet?

Onderstaand schema geeft aan welke preventieve activiteiten vanaf 2018 extra zijn gestart.

Voorzorg

Voorzorg wordt uitgevoerd door jeugdverpleegkundigen van de GGD die ondersteuning bieden aan risicomoeders bij het opvoeden en laten opgroeien van hun eerstgeboren kind. Voorzorg is een

effectief bewezen programma dat bij voorkeur al voor het einde van de zwangerschap start. Via Voorzorg wordt kindermishandeling en ernstige ontwikkelingsproblemen bij jonge kinderen voorkomen, verbetert het zwangerschaps- en geboorteproces voor moeder en kind. Ook is er verbetering van de gezondheid en ontwikkeling van het kind. Tenslotte vergroten de kansen op persoonlijke ontwikkeling van de moeder en haar mogelijkheden voor opleiding en werk.
De GGD heeft de uitvoering van Voorzorg geëvalueerd (zie bijlage 2). Hieruit blijkt dat Voorzorg de kwaliteit van zorg en ondersteuning verbetert. Voor de pilot is afgesproken dat er 'elk jaar (2018, 2019 en 2020) gemiddeld 10 voorzorgtrajecten (a € 15.000,- per traject) starten voor de zeven deelnemende Midden-Limburgse gemeenten gezamenlijk. In totaliteit 30 trajecten in drie jaar. De looptijd van een traject is 30 maanden. De uitvoering van het laatste traject duurt tot 30 maanden na de start van het laatste traject, uiterlijk tot en met juni 2023. De evaluatie is gebaseerd op de instroomgegevens tot en met maart 2020. Gezien de doorlooptijd tot juni 2023, kan de laatste cliënt uiterlijk in december 2020 worden aangemeld.
Uit de door de GGD aangeleverde evaluatie blijkt dat de vooraf ingeschatte aantallen in Midden-Limburg West bereikt zijn. In Leudal is de minimaal verwachte instroom van twee door de GGD begeleide moeders gerealiseerd en in Nederweert en Weert de maximaal verwachte instroom van twee respectievelijk zes.

Ouders Ondersteunen Ouders[1]
Ouders Ondersteunen Ouders is de door Synthese voor Leudal en Nederweert uitgewerkte variant van Moeders Informeren Moeders (MIM). MIM is een effectief bewezen programma voor opvoedingsondersteuning door geschoolde vrijwilligers aan kwetsbare moeders/gezinnen. De aanpak van Ouders Ondersteunen Ouders is vergelijkbaar met MIM.
In Nederweert zijn afspraken gemaakt met Synthese over het aantal te realiseren koppelingen tussen gezinnen met een ondersteuningsvraag en vrijwilligers die de ondersteuning bieden. Vanwege de noodzakelijke opstarttijd werd niet verwacht dat Ouders Ondersteunen Ouders meteen succesvol zou zijn. In de periode daarna zijn de individuele koppelingen echter ook niet of nauwelijks gerealiseerd. Wel redelijk succesvol was het door Synthese opgezette Mamacafé in de Gunnerij in Nederweert. Hieraan namen met name moeders van nieuwkomersgezinnen deel om tips over opvoeden in twee culturen uit te wisselen. Het opzetten of in stand houden van het Mamacafé was evenwel niet de oorspronkelijke opdracht van Ouders Ondersteunen Ouders en is ook – mede door corona - niet verder voortgezet of doorontwikkeld in 2020.

Houvast
Houvast is een methodiek gericht op het bieden van opvoedingsondersteuning aan ouders met een licht verstandelijke beperking. Uitvoering van deze methodiek is opgepakt door het Centrum voor Jeugd en Gezin en maakt integraal onderdeel uit van de werkwijze van het CJG. Medewerkers zijn geschoold om vanuit de methode van Houvast met ouders met een verstandelijke beperking hun ondersteuningsbehoefte in beeld te brengen. Houvast is een effectief bewezen programma. Voortzetting van Houvast wordt via de dienstverlening van het CJG geborgd.

Programma's voor sociaal-emotionele ontwikkeling basisonderwijs
De gemeenten in Midden-Limburg hebben in 2018 via een werkgroep geprobeerd het gebruik van effectief bewezen programma's voor sociaal-emotionele ontwikkeling (seo) in het onderwijs te bevorderen. Deze programma's leveren een bijdrage aan het voorkomen van problemen in het opgroeien en opvoeden van kinderen. Via deze programma's leren kinderen om te gaan met de uitdagingen in het alledaagse leven. Scholen voor basisonderwijs zijn op meerdere manieren geïnformeerd over het belang van goede seo-programma's, zoals Zippy's vrienden. Waar zich een natuurlijk moment hiertoe voordeed is gepoogd scholen te interesseren voor een effectief bewezen programma. Sommige scholen gebruiken al programma's, niet altijd effectief bewezen. Gebleken is dat het lastig is om als gemeente het gesprek met de school over het gebruik van een methode aan te gaan, zeker omdat het geen taak van de gemeente is om zich te mengen in de keuze van de school. Hoewel er kansen blijven om het belang van goede programma's voor sociaal emotionele ontwikkeling bij de scholen onder de aandacht te brengen (bijvoorbeeld in het kader van de samenwerking in de Regionale Ontwikkelingsagenda Jeugd Weert-Nederweert) wordt voorgesteld hier geen regionaal preventief actiepunt meer van te maken.

[1] In Weert voert Punt Welzijn de activiteit Gezien Gezien uit. Ook dit is een lokale variant op Moeders Informeren Moeders. Gezin Gezien wordt al langer uitgevoerd in Weert en wordt daarom niet meegenomen bij deze evaluatie.

Maak jij het verschil voor een kind?
In 2018 hebben de regiogemeenten eenmalig geïnvesteerd in een door regionale preventieve partners gezamenlijk ontwikkelde bewustwordingscampagne. “Maak jij het verschil voor een kind?” is een project dat zich richt op het bewust maken van iedereen dat je het verschil kan maken voor kinderen die te maken hebben met stressvolle opvoedsituatie als gevolg van bijvoorbeeld een verslaving of psychiatrische problematiek van de ouders. Het project is als succesvol beoordeeld in een recente evaluatie (bijlage 3). Ook is een plan gemaakt voor doorontwikkeling van het project. Het afgelopen jaar heeft Maak het verschil voor een kind zich met name gericht op vergroten van bekendheid en bewustwording onder de diverse doelgroepen. Het komende jaar is Maak jij het verschil voor een kind voornemens zich uit te breiden met nieuw aanbod om de verschillende doelgroepen te bereiken en in beweging te brengen. Naast de publiekscampagne die doorloopt en uitgebreid wordt, is het voornemen om online en offline ondersteuningsaanbod te ontwikkelen voor de diverse doelgroepen m.b.t. het vergroten van vaardigheden om het verschil te maken voor een kind. Maak het verschil voor een kind wil ook ambassadeurs gaan werven. Voorgesteld wordt in te stemmen met de doorontwikkeling.

Financieel
Hieronder staat aangegeven wat per gemeente de kosten van de extra preventieactiviteiten zijn geweest en de bereikte resultaten.

Voorzorg	***2018***	***2019***	***2020***
Leudal	€ 21.930	€ 22.698	€ 23.221
Nederweert	€ 10.198	€ 10.555	€ 10.798
Weert	€ 30.525	€ 31.594	€ 32.321
Totaal	**€ 62.653**	**€ 64.847**	**€ 66.340**

Ouders Ondersteunen Ouders	***2018***	***2019***	***2020***
Leudal			
Nederweert	€ 17.438	€ 17.438	€ 12.130
Totaal			

Maak jij het verschil?	***2018***	***Eenmalig 2020***	***Structureel 2021***
Leudal	€ 2.801	€ 695	€ 710
Nederweert	€ 1.046	€ 330	€ 337
Weert	€ 3.541	€ 971	€ 992
Totaal	**€ 7.388**	**€ 1.996**	**€ 2.039**

Overige preventieve activiteiten
Naast de hierboven min of meer in gezamenlijkheid regionaal extra uitgevoerde preventieve activiteiten zijn er nog meer activiteiten gestart waarvan een positief preventief effect wordt verwacht.

Pilot Buurtgezinnen Leudal en Nederweert
Als onderdeel van het Transformatieplan Midden-Limburg West is in Leudal en Nederweert in het najaar van 2019 een tweejarige pilot gestart voor uitvoering van Buurtgezinnen[2]. Buurtgezinnen koppelt zogenaamde vraaggezinnen die wat laagdrempelige hulp kunnen gebruiken bij de dagelijkse opvoeding aan vrijwillige steungezinnen in de buurt. Vanwege corona is pilot met drie maanden verlengd en vindt voor het eind van 2021 de eindevaluatie van de pilot buurtgezinnen plaats.

Nu Niet Zwanger
Vanaf eind 2019 is de GGD in de hele regio Noord- en Midden-Limburg gestart met het project Nu Niet Zwanger. Dit project richt zich op het voeren van een eerlijk gesprek over de wenselijkheid van zwangerschap op dit moment in het leven van kwetsbare moeders. Gezien de looptijd van dit programma vindt evaluatie van de resultaten op een later moment plaats.

[2] Ook hier geldt dat Weert al eerder gestart was met Buurtgezinnen.

Prepare
In Weert is door een initiatief van onderop en met steun vanuit de gemeente een succesvolle start gemaakt met aanbieden van ouderschapscursussen aan stellen die een eerste kind verwachten. Ouderschapscursussen worden in het kader van het Landelijk programma ‘Scheiden zonder Schade’ en Kansrijke Start genoemd als interventie met grote waarde in het voorkomen van latere opvoedproblemen. Er zijn gesprekken gevoerd op niveau van Midden-Limburg over uitrol van Prepare over de regio. Dit heeft nog niet tot concrete actie geleid. Gewerkt wordt nu aan concreet plan voor uitrol van Prepare in heel Midden-Limburg West.

Koersdocument preventie
Door de gemeenten in Midden-Limburg West is het Koersdocument Preventie begin 2018 vastgesteld. Een ambtelijk kernteam met vertegenwoordiging uit de drie gemeenten is aan de slag gegaan met het uitwerken van de vastgelegde koers. Er is vooral gewerkt aan het samen met de maatschappelijke partners vinden van de boodschap in het oppakken van de drie thema’s: duurzaam ouderschap (voorkomen vechtscheidingen, bevorderen gelijke kansen voor jongeren en versterken sociale netwerken. Ook de samenwerking in het kader van het koersdocument wordt apart geëvalueerd.

Aanbevelingen
Op grond van voorgaande evaluatie wordt concreet voorgesteld om vanaf 2021 Voorzorg en “Maak jij het verschil voor een kind?” regionaal voort te zetten. Ook wordt geadviseerd deelname aan regionaal opgepakte programma’s zoals Kansrijke Start aan te wenden voor het versterken van de verbinding tussen alle lopende preventieve projecten en het borgen hiervan voor de toekomst.

Bijlagen
1. Overzicht gekozen interventies en preventie jeugdhulparrangementen ML
2. Evaluatie pilot Voorzorg Midden-Limburg
3. Verslag en plan doorontwikkeling “Maak jij het verschil voor een kind?”